

luerit. *L. 95. §. 1. ff. de Solution. 2.* Plus petitur: si decem sint debita, & viginti petantur. Si verò ultra rem principale debitam petat quis fructus, vel pensiones non debitas, non dicitur plus petere; quia non attenditur, quod accessorie petitur. *3. loco.* plus petitur, cum quis non ubi convenit solvere, sed alibi convenitur: v. g. si qui promissit dare centum Acapulci conveniatur Manilæ: Nam debitori aufertur utilitas quam percipere posset, v. gr. negotiando illa pecunia, si cogitur solvere Manilæ cum sit conventum de solutione Acapulci faciendâ. Si tamen debitor numquam in loco convento reperitur, alibi potest conveniri, ne creditor suo debito privetur, & ne debitori sua malitia, vel dolus suffragium præstet: Quando verò debitor est de fuga suspectus, potest creditor petere, quod præstet cautionem. *4. tempore* plus petitur cum ante diem, vel conditionem petitur quod ad talem diem, vel sub tali conditione debetur, quia privatur debitor commoditate, quam posset habere, differendo solutionem: nam interim posset aliquid, negotiando illa pecunia lucrari. Ex iusta tamen causa potest ante diem peti. Sic si maritus vergat ad inopiam, potest uxor etiam constante matrimonio dotem repetere. Etiam filius, adhuc vivente patre, potest petere, ut ipsi legitima assignetur, si pater bona dissipat. Successor majoratus petere potest, declarari, ad ipsum pertinere majoratum post mortem possessoris, quando hic in alium intendit transferre majoratum.

88 Si creditor per errorem aliud, vel minus petat, quam sibi debetur non ipsi nocet hæc petitio. *L. 1. §. fin. c. h. t. ibi: Si verò quis minus, quam re vera sit taxaverit suam litem; nec ad hoc respiciat iudex, sed in veram quantitatem calculum ferat.* *§. 34. & 35. Inst. de Actio.* Olim plus petentes causa cadebant, id est, amittebant litem cum toto debito, nec facillè restituebantur. *§. 33. Inst. de Actio.* Hodie verò, qui plus re, causa, vel loco petit in omne damnus, quod sua petitione debitori intulit condemnatur in triplum. *§. 33. Inst. de Actio.* Qui verò petit debitum jam solum committit crimen *Stellionatus.* *L. 29. §. 5. ff. Mandat.* In Jure Canonico nulla sit mentio hujus poenæ tripli. *in c. un. h. t.* sicutque ablata censetur. *Gonz. in c. un. h. t. n. 14.* Imò serè nullo in praxi servatur ut ait *Arnold. Vin. in §. 33. Inst. de Actio.* Poena tempore plus petentis est, quod induciæ duplicantur adversario ad solutionem faciendam. In

Nostra Hispania, quicquid alibi sit, induciæ duplicantur tantum respectu temporis ab actore præventi, & in expensis condemnatur. *L. 45. tit. 2. p. 3. ibi: Mas el Jgador por pena debe alargar el plazo otro tanto adelante, quanto la demandó el ante del plazo, a que la debiera demandar.* Et *ibid. Greg. Lop.* nec litem cogitur suscipere debitor nisi prius illi expensæ à plus tempore petente solvantur. *c. un. h. t. l. 2. C. eod.* Qui verò non solum plus petit in quantitate, sed etiam dolosè à reo exigit cautionem super falsa quantitate petita, cadit à causa, etiam respectu ejus, quod verè ipsi debetur. *L. fin. c. h. t. l. 44. tit. 2. p. 3.* In Nostra Hispania plus petens loco, vel causa punitur poena tripli respectu expensarum, quas fecerat reus: si petat plus re, Judex condemnavit ream, in quantitate quam actor probaverit, & in qua non probet, ipsum absolvet, & in expensis condemnavit plus petentem: & in hoc casu non tenetur in triplum. *L. 43. tit. 2. p. 3. Et ibid. Greg. Lop.* quod si reus neget plus debito fit ad invicem compensatio in istis expensis. *Greg. Lop. in d. l. 43.* A poena plus petentium excusat. *1. Si quis non per dolum, sed per errorem plus petit. §. 33. Inst. de Actio. 2. Si minor plus petit, habet restitutionem. §. 33. Inst. de Actio. 3. Si ante litem contestationem à plus petitione actor recedat. c. un. h. t. l. fin. C. eod. l. 44. tit. 2. p. 3. ibi: Pero si el Demandador, ante que entrasse en Juicio, se quissiesse quitar del engño, non cae por ende en pena ninguna.*

TIT. XII.

De causa possessionis, & proprietatis.

89 **DOMINIUM** plenum continet proprietatem, & possessionem: solet tamen accidere, quod alter habeat possessionem, alter proprietatem. *L. 35. ff. de Acquir. vel amittend. posses. adeo,* ut nihil commune habere dicatur proprietatis cum possessione. *L. 12. §. 1. ff. de Acquir. vel amittend. posses.* De utraque causa in præsentî Rubrica agitur: & quidem prius de possessione. *Possessio* enim sic dicitur à *positione pedum, vel sedium:* vel à *posse,* & sedere, aliquando significat proprietatem. *L. 78. ff. de V. S. aliquando usucapionem. L. 23. §. 1. ff. Ex quibus caus. aliquando ipsam rem posses-*

sam.

am. c. 1. h. t. Matth. 19. v. 22. sed in præsentî sumitur pro jure, vel factò possidendi, & dicitur possessio juris, vel facti: *Possessio ergo juris est jus insistenti rei corporali tamquam suæ, non prohibita possideri.* Dicitur *1. Jus,* in quo distinguitur à possessione facti: & cum pluribus aliis iuris convenit. *2. Insistenti rei,* in quo distinguitur à dominio, per quod competit jus disponendi de re, cum per possessionem solum possit, quis retinere rem, & quidem corporalem. *L. 3. ff. de Acquir. possess. l. 27. tit. 2. p. 3. ibi: E possessio tanto quere decir como tenencia.* Nam incorporalia, ut sunt servitutes, jus eligendi, decimandi, & similia, non proprie possidentur, sed tantum quasi possidentur. *c. 3. h. t. 3. Tamquam suæ:* nam qui alieno nomine, & non suo, rem detinent, ut Tutor, Administrator & servus non possident res suorum Dominorum, quorum nomine eas detinent. *4. Non prohibita possideri.* Hinc Laicus res Sacras non possidet, nec privatus republicas, & communes: quia contra jura, expressè talium rerum possessionem prohibentia, possessio juris non datur: *Possessio facti est detentio rei corporalis, corporis, animi, & juris adminiculo.* *L. 27. tit. 2. p. 3.* dum enim primò detinetur, & apprehenditur, saltem factè, res corporalis, ejus possessio acquiritur, ideò dicitur detentio rei corporalis corporis adminiculo. Etiam requiritur animus, quo quis velit, rem ut suam retinere, vel Dominus rei videri, & ut talis iudicari, etiamsi possidens non credat, se Dominum esse, eo quod injustam esse suam detentionem agnoscat. Item jus adminiculum præstare debet, quatenus non auferat capacitatem possidendi, ut aufert Laico circa res Sacras, non tamen est necessarium, quod possessio sit iuxta, hoc est, legitimo titulo innixa: quia potest esse iuxta ut possessio, quam fur habet in re surtiva, vel quando quis mala fide rem possidet, & tamen potest esse verè, & propriè possessio, ut suat prædictæ.

90 Possessio multipliciter dividitur: nam alia est *naturalis, civilis* alia, & alia ex utraque composita, quæ *mixta* potest appellari: *Naturalis,* quæ omnium est infima, est quando quis rem corpore, & animi adminiculo detinet, cum alius possessionem civilem habeat. *L. 23. ff. de Acquir. posses. Civilis,* quæ est naturali perfectio, est quando quis solo animo detinet rem, quam aliquando naturaliter, & corporis actu possidebat. *Mixta,* quæ est perfectissima possessio, est quando quis

animo, & corpore rem actualiter possidet. Alia est præterea, quæ *civilissima* solet appellari, & est illa, quæ præcisè ministerio Legis, etiam sine voluntate, & animo possidentis acquiritur. Sic in nostra Hispania successor in Majoratu, mortuo possessore, acquirit Majoratus possessionem civilem, & naturalem, etiam ignorans: imò etiamsi Majoratus ab alio corporaliter possideatur, vel etiamsi ipse antecessor possessionem tradidisset alteri. *L. 45. Taur. L. 8. tit. 7. lib. 5. R. C.* Possessio itidem alia est *bonæ fidei,* quando scilicet, possidens iudicat, rem ad se pertinere, licet verè ad ipsum non pertineat. Alia est *mala fidei,* quando scilicet possidens, rem ad se non pertinere credit. Hinc potest bona fides esse injusta, si fortè titulo justo destituatur, & solum nitatur titulo existimato, & similiter mala fides potest esse iuxta, ut accidit in eo, qui rem suam, credendo esse alienam, possidet; nam mala fide, quia credit alienam, justè tamen possidet, quia res est sua.

91 Possessionis commoda plura sunt; *arg. L. fin. C. de Rei vindicat. l. 28. tit. 2. p. 3.* Qui enim tempore litis contestatæ invenitur in possessione rei debet à Judice in ea conservari. *L. 1. ff. Uri possidetis:* quia in dubio melior est conditio possidentis. *L. 128. ff. de Reg. jur. c. 65. eod. in. 6.* nec ipsi incumbit probatio, sed adversario non possidenti, quod si satis non probet, pro possessore iudicandum est. *L. 4. C. de Edend. l. 28. tit. 2. p. 3. o. 3. h. t.* Similiter si bona fide præscribens dubitet, an res sit aliena, & post sufficientem inquisitionem dubium perseveret, potest ea frui, donec illi constet, ad alium talem rem pertinere; *arg. L. 128. ff. de Reg. jur.* Item possessio bonæ fidei præscriptionem parit, & ex ea dominium, etiamsi res sit aliena. *L. 3. ff. de Usucap.* habetque possessor jus administrandi, ac proinde potest eligere, præsentare, & alia hujusmodi facere, & ab ipso facta valent, & si postea constet, jus ad alium pertinere. *c. 19. de Jur. Patron. c. 24. de Elect.* Quod si possessor fructus rei possessæ alienet, & si postea sciat, rem esse alienam, solum restituere tenetur id, quo factus est ditior. *L. 20. §. 6. ff. de Heredit. petit. sed post litis contestationem, cum fiat malæ fidei possessor, tenetur restituere etiam fructus consumptos, & quos percipere potuit. L. 2. C. de Fruitib. & litium exp. l. 40. tit. 28. p. 3.* Deinde, bonæ fidei possessor potest vim vi repellere, suamque possessionem armis defendere, illamque amissam,

in-

incontinenti, id est, quam primum attentis circumstantiis, recuperare. *c. 12. de Restitut. Espoliat.* Etiam possessio 30. vel 40. annis continuata fundat presumptionem tituli, si jus non resistat possidenti. *c. 1. de Prescrip. in 6. l. 4. C. de Prescrip. 30. vel 40.* quod si tempore immemorabili continetur, fundat presumptionem juris, & de jure, & in pluribus casibus instar privilegii habetur. *c. 26. de V. S. Nec Princeps censetur concedere privilegium in præjudicium habentis possessionem, nisi hoc exprimat in Rescripto. c. 31. de Privileg.* Etiam immobilium possessor, cum cesset suspicio de fuga, non tenetur satis dare de iudicio sisti. *L. 15. ff. Qui sardar. cogant.* De quibus, & aliis commodis possessionis *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 16. & comm. DD.*

92 Possessio variis modis acquiritur, & amittitur: & quidem acquiritur. 1. apprehensione vera. *L. 23. de Acquir. posses.* quod si res mobilis sit, manibus accipitur, si immobilis, pedibus intratur, vel per se, vel per filium, vel per servum, vel per procuratorem, vel per fructuarium, &c. *L. 1. ff. de Acquir. posses.* nec est necessè totam rem apprehendere, sed sufficit apprehendere aliquam partem ejus: quæ facit unum totum morale, ut tota possideatur. *L. 3. §. 1. ff. de acquirend. posses.* ibi: *Quod autem diximus, & corpore, & animo adquirere nos debere possessionem, non utique ita accipiendum est, ut qui fundum possidere velit, omnes glebas circumambulet; sed sufficit, quamlibet partem ejus fundi introire, dum mente, & cogitatione hac sit, uti totum fundum usque ad terminum velit possidere.* 2. acquiritur apprehensione ficta, ut per traditionem clavium horrei (non causa custodiæ factam) nam per talem traditionem transfertur possessio cum dominio frumenti. *L. 74. ff. de Contrah. emptio.* vel per traditionem scripturæ. *L. 1. C. de Donation.* vel per visum, quando antiqus possessor alii ostendit fundum, & dicit, se vacuum illius possessionem tradere. *L. 18. ff. §. 2. de Acquir. posses.* vel per appositionem brevis manus, quando rem Titio locatam, vel commodatam vendo, vel dono ipsi; quia quasi fingitur, mihi esse restitutam, & postea à me de novo traditam ipsi. *L. 9. §. 5. ff. de Acquir. rerum domin. §. 44. Inst. de Rer. divis.* vel per signationem rei venditæ: v. g. si quis equum venditum tamquam suum signet. *L. 14. §. 1. ff. de Pericul. & com. rei vendit.* vel per investituram: v. g. si post titulum Prælaturæ, vel Dignitatis

tradatur annulus, ensis, pileus, vel quid simile. Et tunc non solum Prælaturæ, vel Dignitatis, sed & bonorum, & jurium illi annexorum possessio acquiritur. *arg. L. 74. ff. de Contrah. emptio.* vel per clausulam constituti: quando donator, vel venditor post donatam, vel venditam rem se constituit possessorem nomine donatarii, vel emptoris: Nam tunc donatorius, vel emptori possessio quaritur, & alter est tamquam Procurator. *L. 18. ff. de Acquirend. posses.* Denique per Legis dispositionem acquiritur possessio, ut deducitur ex *c. 9. de Dolo, & contum.* contra *Bald. & alios.* Possessio, seu quasi possessio rerum incorporalium, seu jurium acquiritur per usum illorum jurium, quasi ex jure sibi competente, & non ex mera gratia exercitum, accedente scientia, & patientia illius, cuius interest, annuere vel resistere. Sic potest quis quasi possessionem adquirere eligendo inter Capitulares, utendo actibus servitutis, itineris, viæ, & similibus. Et quidem quando tales actus frequenter alicui solent concedi ex gratia: v. g. quod quis ad mensam alterius voecatur, etiamsi millicies repetantur, non dant quasi possessionem: quia non ex jure sic vocato competente, sed ex mera vocantis gratia, proveniunt. Si verò sint actus, qui non frequenter conceduntur, ut aucupium in alieno fundo exercere, tunc plures actus debent quasi jure proprio frequentari, ut quasi possessionem illius juris fundent: *arg. L. 1. §. 2. ff. de Itiner. actuque.* Si denique tales sunt actus, qui vix alicui ex gratia conceduntur, ut habere suffragium in Capitulo; tunc unus actus sufficit ad quasi possessionem juris eligendi comparandum. *c. 5. de Præbend. in 6. l. 1. §. 21. ff. de Aqua quotidian.* Idem est, quando agitur de adquirenda servitute negativa: v. g. altius non tollendi: nam tunc sufficit, quod qui illam acquirere intendit saltem semel resistat, quasi proprio jure, volenti altius tollere, & hic contradictioni acquiescat. *Glos. in c. 35. de Verb. signif. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 14. n. 2. & 3.*

93 Possessio amittitur. 1. quando res derelinquitur, & animo, & corpore: nec tamen sufficit rem solo corpore relinquere: siquidem solo animo possessio civilis retinetur. *L. 3. §. 7. ff. de Acquir. posses.* ac proinde est necessarius animus possessionem relinquendi ex Text. sic intelligendo in *L. 8. ff. de Acquir. posses.* sufficit tamen solus animus, si absolute quis possessionem relinquere velit, ut possessio amit-

amittatur, quamvis res detineatur corporaliter. *L. 3. §. 6. L. 17. §. 1. ff. de Acquir. posses.* amittiturque, etiamsi illo, cui traditur possessio incapax sit illam acquirendi. *L. 1. §. 4. ff. de Acquir. posses.* Et tunc possessio cum à nullo sit occupata, erit vacua. 2. amittitur possessio per furtum, & rapinam alterius. *L. 15. ff. de Acquir. posses.* quod si res immobilis sit, amittitur possessio, quando per vim dejectus, vel alio modo re occupata, possessor negligat vindicare illam, vel non possit eam recuperare, ut quando est ab hoste, vel flumine occupata. *L. 3. §. 17. L. 15. ff. de Acquir. posses.* 3. per amissionem rei, si non sit in nostra custodia, v. gr. intra domum. *L. 25. ff. de Acquir. posses.* Et possessio animalium non domesticorum, ut avium, piscium, & ferarum amittitur, quando nostram custodiam effugiunt: possessio verò domesticorum tunc quidem amittitur, quando consuetudinem eundi, & redeundi amiserunt. Possessio tamen animalium, quæ sua natura sunt mansueta, solum amittitur; quando ab aliis per furtum, vel alio modo simili occupantur. Servorum, & ancillarum, possessio amittitur, non quando fugiunt, sed quando ab alio occupantur, vel si diu pro liberis se gerant. *L. 1. §. 14. ff. de Acquir. posses. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 15.* Rerum incorporalium possessionem amittimus, si per negligentiam, vel absentiam jure nostro non utamur, vel si alio impediante, nos acquiescamus.

94 Nunc de secunda parte Rubricæ agendum est. *Proprietatis* ergo, prout à possessione distincta, est pars principalis domini pleni, licet aliquando pro dominio pleno accipiatur. *L. 13. ff. de Acquir. rer. domin. L. 27. tit. 2. p. 3. Proprietas tanto quiriere dicitur, como el señorío, que el omè ha en la cosa.* Dominium verò plenum, & perfectum propriè est illud, in quo junguntur proprietatis, ususfructus, & possessio: si quis enim proprietatem rei habeat, careat tamen possessione, vel usufructu, vel usu, vel alio jure, non dominium plenum, & perfectum, sed tantum imperfectum habere censetur. Nec enim in presenti agimus de dominio jurisdictionis, quod est jus gubernandi, puniendi, protegendi subditos, ab eisque emolumenta exigendi: sed de dominio proprietatis, vi cuius de rebus disponere possumus, quando sunt tales, quæ dominium, & proprietatem non subterfugiant, siquidem plures sunt res, quæ in nullius dominio sunt, vel quatenus sunt res sacræ,

sanctæ, & religiosæ, vel quatenus sunt Jure naturali communes, ut aer, aqua, mare, & litora ipsius, aquaræ profuents; vel quatenus publicæ sunt, ut flamina, portus, viæ, & itinera: vel quatenus Universitatis sunt, non singulorum, ut Theatra, Stadia, fontes, montes, campi, & alia hujusmodi. *§. 1. & seqq. Inst. de Rer. divis.* Proprietas ergo prout in presenti, sumitur, multipliciter à possessione differt: Nam aliquando solo animo acquiritur. *L. 23. ff. de Acquir. pos.* numquam tamen solo animo amittitur. *L. 17. §. 1. ff. de Acquir. posses.* Et contra verò possessio numquam solo animo acquiritur. *L. 3. §. 1. ff. de Acquir. posses.* & solo animo amittitur. *L. 3. §. 6. ff. de Acquir. posses.* Dominium, seu proprietas non acquiritur sine titulo. *L. 31. ff. de Acquir. rer. domin.* possessio titulum non requirit. *L. 6. §. 1. ff. de Acquir. posses.* possessio potest ex pluribus causis haberi, dominium ex una tantum: quia quod nostrum est, amplius, etiam ex alia causa, esse nostrum non potest. *L. 3. §. 4. ff. de Acquir. posses.* Et *ibid. Gotifr.* Quando de proprietate litigatur res contrahit vitium litigiosæ, secus, quando solum agitur de possessione: plures alias differentias inter dominium, seu proprietatem, & possessionem DD. afferunt. *Gonz. in c. 1. h. t. n. 13.* Nunc aliquid de dominio, & de modis illud acquirendi in gratiam studentium dicendum est.

95 Dominium sic communiter describitur: *Est jus, & facultas de re corporaliter disponendi, aut vindicandi nisi ex, vel conventio obsistat.* *L. 21. c. Mandat. L. 1. tit. 28. cap. 3. ibi: Señorío es poder, que ome ha en su cosa de faer della lo que quisiere, segun Dios, è segun fuero.* Dominio enim competit ad libitum de re sua disponere, si apud ipsum sit. *L. 21. C. Mandat.* Nam quilibet suæ rei est moderator, & arbiter. Quod si res apud alium sit, Domino rei vindicatio ad illum referendam competit. *L. 23. ff. de Rei vindic.* Aliquando tamen accidit, ut qui Dominus sit alienare non possit, & contra qui Dominus non sit alienandæ rei potestatem habeat. Sic pupilli, vel minores, quamvis Domini sint, non valent de suis rebus disponere, quia Lex obsistit: idem est de eo qui cum alio convenit de re non alienanda. Et contra verò creditor pignus ex pactione, quamvis ejus ea res non sit, alienare potest, ut constat ex *Tir. Inst. quibus alienare licet, vel non.* Dominium olim aliud erat. *Quiritarium, Bonita-*

rium aliud: *Quiritarium* erat dominium civile, & legitimum, & dabatur in rebus *mancipi* in prædiis Italicis. *Bonitarium* erat, quod dabatur in rebus, *mancipi*, & nec *mancipi*, & tantum in rebus. Provincialis, stipendiarius, & tributarius. Sed jam hac abolita differentia, dominium sic dividitur. 1. Aliud est *directum*, aliud *utile*. *Directum* est, quod habet is, penes quem nuda manet proprietas. Tale dominium habet, qui rem dedit in feudum, vel *emphythesim*. *Utile* est, quod habet is, qui gaudet jure stabili utendi fruendi, separato à proprietate cum jure vindicandi rem ipsam; quale habet *vassallus*, *emphytheuta*, *superficiarius*. Et licet dominium diversi generis apud duos esse possit, at verò dominium plenum, vel ejusdem generis apud duos simul consistere nequit. L. 5. §. 15. ff. *Commodat.* 2. Aliud est *revocabile*, *irrevocabile* aliud. *Revocabile* est, quod ex se potest revocari, quale habet *maritus* in re dotali, vel *bonæ fidei possessor* in fructibus extantibus. L. 48. ff. *de Acquir. rer. Domin.* ibi: *Bonæ fidei emptor percipiendo fructus, etiam ex alienare, suos interim facit. Irrevocabile* est, quod ex se, & quasi sua natura durat perpetuò, quale habet, qui perfectè Dominus rei est, quia eam emit: licet per accidens possit revocari, vel auferri ab ipso: v. g. ob aliquod delictum. 3. Aliud *altum*, aliud *bassum* dicitur. *Altum* est illud, quod habet Princeps, vel *Respublica* pro casu necessitatis publicæ in bonis subditorum. *Bassum* est, quod ceteri privati habent. Dominium igitur acquiritur vel Jure Civili, ut *usucapione*, *donatione*, vel *legato*; vel Jure Gentium, idque multis modis, scilicet, 1. *per inventionem*, & *occupationem*: sic *lapilli*, & *gemmæ*, quæ in litore maris inveniuntur, & alia quæ in nullius sunt dominio, acquiritur inventori, sicutque primo ea occupantis. §. 18. *Inst. de Rer. divis.* l. 5. tit. 28. p. 3. *Insula* nata in mari, cum nullus sit, primo occupanti acquiritur. §. 22. *Inst. de Rer. divis.* L. 29. tit. 28. p. 3. Et hic titulus juvat ad justificandam acquisitionem novi Orbis, quem aliis pluribus titulis nostri Potentissimi Reges obtinent. *Solorz.* de *Jur. Indiar.* tom. 1. lib. 2. cap. 6. Et per quamdam consequentiam nostri Reges habent maris Indici protectionem, & jurisdictionem cum jure prohibendi exteris navigationem: & exigendi vestigalia, aliasque gabellas imponendi, & Leges stabilendi, quidquid alii clamant pro mari libero, ut pluribus citatis probat *Doct. D.*

Joannes de Solorzano & *Pereyra de Jure Indiar.* tom. 1. lib. 3. cap. 3. Si *Insula* in flumine nascatur acquiritur Domino prædii vicinioris; vel si in medio fluminis sit sit communis eorum, qui ab utraque parte prædia possident pro modo latitudinis cujusque fundi. §. 22. *Inst. de Rer. divis.* L. 27. & seqq. tit. 28. p. 3. Idem est de alveo derelicto à flumine. §. 23. *Inst. de Rer. divis.* L. 31. tit. 28. p. 3. *Missilia*, quæ solent in vulgus jacere *Consules*, vel *Principes* in die triumphali, vel alii *Magistratus*, & *Canonici* in die possessionis suarum dignitatum, etiam primo occupanti acquiritur. §. 46. *Inst. de Rer. divis.* L. 48. tit. 28. p. 3. *Bona vacantia*, id est, quæ relicta sunt à moriente ab intestato sine uxore, & sine hærede olim quidem intra decimum. L. 6. tit. 13. p. 6. Hodie tamen in nostra Hispania, intra quartum gradum. L. 3. tit. 9. lib. 1. R. C. L. 9. tit. 10. lib. 1. R. C. *Sahamant.* tr. 14. cap. 5. n. 102. *Machad.* & alii contra *Solorz. Polit. Ind.* lib. 5. cap. 7. & alios, qui etiam hodie usque ad decimum gradum extendunt. Licet enim Jure Gentium primo occupanti ferent, Jure tamen Civili, & Hispano acquiritur *Fisco*. L. 4. C. de *Bonis vacant.* L. 12. tit. 8. lib. 5. R. C. Sed si defunctus uxorem reliquit, illa *Fisco* præfertur. Sed hodie in nostra Hispania ad *Tribunal Cruciatæ* spectant. L. 9. tit. 10. lib. 1. R. C. *Lara* lib. de *Tribus gratis*, 281. In Indiis autem exactio horum bonorum spectat ad quemdam Senatorem Regium, qui *Judex bonorum defunctorum* nuncupatur, de cujus officio, & potestate late agitur in *tot. Tit.* 32. lib. 2. R. Ind. *Bona pro derelictis* habita, *Hispanæ*: *Bienes mostrencos*, etiam acquiritur occupanti. §. 47. *Inst. de Rer. divis.* L. 49. tit. 28. p. 3. Sed hodie in nostra Hispania *Fisco* acquiritur. L. 6. tit. 13. lib. 6. R. C. *Meres* tamen in mare projectæ levandæ navis causâ, permanent suorum *Minorum*, quia palam est non eo animo ejici, quod quis eas habere nolit, sed quo magis cum ipsa navi maris periculum effugiat. Idem est de his, quæ de ræda corrente, non intelligentibus *Dominiis* cadunt. §. *fin.* *Inst. de Rer. divis.* L. 49. tit. 28. p. 3. *Bona*, quorum *Domini* sunt incerti, postquam publicis præconibus per annum, & duos menses publicantur, *Fisco* acquiritur, & hæc *Bona Hispanæ* etiam vocantur *mostrencos*. L. 7. tit. 13. lib. 1. R. C. Et licet in Hispania horum bonorum exactio ad *Tribunal Cruciatæ* spectet, non tamen in Indiis. Nam hoc ad *Quæstores*

Re-

Regii Patronii spectat in Nostra Hispania hæc bona sunt à Nostris Regibus concessa Religiosis SS. Trinitatis, vel B. Virginis de Mercede ad preventionem, pro redimendis captivis; secus in Indiis. Si verò aliquis particularis ejusmodi bona inveniat, si post sufficientem diligentiam non apreat Dominus; poterit sibi ea retinere, sed quoties de Domino constet illi sunt absdubio restituenda. De quibus *Solorz. Polit. Indiar.* lib. 4. cap. 25. Et lib. 5. cap. 7. *Aceved.* in l. 9. tit. 15. lib. 4. R. C. ex n. 55. *Machad.* in *Sum.* lib. 2. p. 3. tr. 2. docum. 8. *Escalon. Gazophilar. Reg.* Per. lib. 2. cap. 5.

Thesaurus, quem quis in suo fundo invenit ipsi inventori acquiritur: si in alieno fundo, vel loco publico, vel Regis invenitur fortuito, dividitur inter inventorem, & *Domium fundi*. §. 39. *Inst. de Rer. divis.* In nostra Hispania *thesaurus*, ubicumque invenitur Regi acquiritur, quarta tantum parte inventori relicta. L. 1. tit. 13. lib. 6. R. C. Et per hanc Legem corrigitur. L. 45. tit. 28. p. 3. ut tenet *Acevedo*. At verò metalla omnia, ut aurum, argentum, æs, ferrum, cuprum, plumbum, & alia, quæ in fodinis inveniuntur tam in Hispania, quam in Indiis pertinent ad Nostros Reges, siquidem in eorum *dominiis* inveniuntur, & tamquam pars terræ considerantur. L. 11. tit. 28. p. 3. l. 2. l. 3. l. 4. tit. 13. lib. 6. R. C. *Arg.* l. 1. tit. 10. lib. 8. R. Ind. Conceditur tamen à Nostris Regibus, quod suis *Vassallis* tales *fodinas* excolentibus, metalla inventa acquiritur, dummodò quintam partem Regi solvant; *Hispanæ*: *El quinto*. Idem est de *margaritis*, aliisque *lapillis* pretiosis. L. 1. & per *tot. tit.* 19. lib. 4. R. Ind. L. 1. & per *tot. tit.* 25. lib. 4. R. Ind. De quibus, & aliis *juribus Indiarum* late agit *D. Gaspar. de Escalon. Gazophilar. Reg.* Per. lib. 2. p. 2. cap. 1. *Solorz.* & alii. Etiam *salis fodinæ* in Nostra Hispania pertinent ad Regem. L. 2. tit. 13. lib. 4. R. C. *Animalia*, quæ sunt in sua naturali libertate nobis etiam acquiritur, sive venatione, sive aucupio, sive piscatione ea occupemus, vel si incident in laqueum, rete, viscum, vel in manus nostras, etiamsi alius illa prius vulnerasset. §. 12. & 13. *Inst. de Rer. divis.* L. 17. L. 19. L. 21. tit. 28. p. 3. §. 2. Per *captivitatem* acquiritur dominium: Nam res mobiles, etiam homines liberi ab hostibus in bello justo capti captivum suum. §. 17. *Inst. de Rer. divis.* L. 1. & per *tot. tit.* 26. p. 2. *immobiles* verò *Principi victori* acquiritur, ut *Urbes*,

Tom. I.

villa, & *castra*. E. 20. tit. 28. p. 3. & alii quando etiam quinta pars mobilium. L. 7. l. 14. tit. 26. p. 2. L. 2. tit. 10. lib. 8. R. Ind. *Ecclesiæ* verò, & *Monasteria* suis possessoribus relinquuntur. Si *Latrones*, vel *Pyratæ* aliquem *Hispanum mercibus* suis spoliaverint, & postea, quocumque tempore illæ merces à *Militibus Regis* redimantur, debent suis *Dominiis* restitui: Nam earum rerum dominium non potuit *latronibus*, nec *Pyratæ* acquiri. L. 24. ff. de *Captivis*. Quod si illæ merces ab hostibus in bello justo captiantur; & intra præsidium ponantur, posteaque redimantur à nostris *Militibus*, captivibus acquiritur: quippe ex eo quod in loco tuto res jam essent collocatæ, hostibus fuit adquisitum dominium. L. 26. tit. 26. p. 2. quod si tales res in mari captiantur, & postea, quocumque tempore, à classe Regia redimantur, antequam sint ad portum securum asportatæ, restitui suis *Dominiis* debent. L. 31. tit. 26. p. 2. L. 13. tit. 9. p. 5. Si tamen à *cursoribus*, *Hispanæ Armatores* sint recuperatæ postquam 24. horarum spatio fuerant in hostium potestate, illis acquiritur: Siquidem suo periculo, & labore eas recuperantur. Ut constat ex Regia *Schedula* 24. Dec. 1624. apud *Salcedo de Contravanda*. cap. 11. *Solorz. Polit. Ind.* lib. 5. cap. 18. 3. Per *nativitatem* acquiritur dominium: nam quod nascitur ex *ancillis*, vel aliis animalibus *scemellis* dominio nostro subiectis nobis acquiritur. §. 37. *Inst. de Rer. divis.* L. 5. ff. de *Rei vindicac.* 4. Per *alluvionem*: quando scilicet insensibiliter motu fluminis aliquid fundo *Titii* v. gr. accedit, ipsi *Titio* acquiritur. §. 20. *Inst. de Rer. divis.* Non tamen acquiritur dominium per *avulsionem*, quando scilicet, vis fluminis de aliquo prædio aliquam partem detraxerit, & *Titii* prædio atulerit: illa quippe pars manet in dominio sui *Domini* antiqui, nisi forte tempore coalescat, & arbores in *Titii* fundo radices egerint; tunc enim *Titio* acquiritur. §. 21. *Inst. de Rer. divis.* sed debet illud *lucrum boni viri arbitrio* compensari. L. 28. tit. 28. p. 3. 5. Per *specificationem*, seu novi corporis effectum ex aliena materia dominium acquiritur: In quo tenenda est media sententia inter *Proculejanos*, & *Sabinianos*: ita, ut si reduci possit ad primam, & rudem materiam, ut vas ex ære confectum, ad *Domini* materiae pertinebit nova species; quod si non possit reduci ad primam, & rudem materiam, ut vinum, vel oleum, ad *specificantem* nova species pertinebit.

II 2

§.

§. 25. *Inst. de Rev. divis. L. 33. l. 34. tit. 28. p. 3. 6.* Per *accessionem* etiam acquiritur dominium, v. gr. si quis alienam purpuram suae vesti intexerit, ad ipsum purpura pertinebit; cum obligatione tamen illius aestimationem praestandi. §. 26. *Inst. de Rev. divis. 7.* Per *confusionem* corporum liquidorum, & metallorum: quae quidem si casu, vel communi consensu Dominorum fiat: erit res communis. Si ab uno tantum sine alterius consensu, & mala fide fiat: tota massa cedit laeso; sine obligatione aliquid dandi miscenti. Si bona fide materiae fuerint mixtae, & materia est aequalis, fit communis, si inaequalis, acquiritur Domino majoris partis. L. 5. §. 1. ff. de *Rei vindic. §. 27. Inst. de Rev. divis. 8.* Per *mixtionem* corporum solidorum, ut frumenti, & capiti, ut gregis, etiam acquiritur dominium, & quidem si mixtio voluntate Dominorum fiat, res erit communis, si casu accidat, arbitrio iudicis aestimabitur quid uniusque tribui oporteat. §. 28. *Inst. de Rev. divis.* Qui alienam pecuniam suae immiscet, ita ut discerni non possint, sive bona, sive mala fide id fiat, Dominus fit totius summae. 10. Per *inadificationem*, per quam quicquid in alieno solo aedificatur, solo cedit; sed Domino materiae competit pro ea actio. §. 29. & 30. *Inst. de Rev. divis. L. 38. tit. 28. p. 3. 11.* Per *implantationem*: Nam planta, vel semen cedit Domino soli, in quo radices egit. §. 31. & 32. *Inst. de Rev. divis. L. 43. tit. 28. p. 3. 12.* Per *scripturam*. Nam Dominium characterum acquiritur Domino materiae scriptae. §. 33. *Inst. de Rev. divis. L. 36. tit. 28. p. 3. 13.* Per *picturem*, quippe tabulam pingenti, tabula picta acquiritur. Cum tabula pictura cedat. §. 34. *Inst. de Rev. divis.* ibi: *Ridiculum est enim picturem Apellis, vel Patrasii in accessionem vilissimae tabulae cedere: nisi tabula pretiosior sit pictura, vel in muro, vel pariete facta pictura sit: Nam tunc pictura rei pictae cedit.* L. 23. §. 2. ff. de *Rei vindic. 14.* Per *bonae fidei possessionem* acquiritur fructus industriales propter curam, & culturam; non tamen acquiritur fructus naturales. L. 48. ff. de *Acquir. rer. domin. §. 35. Inst. de Rev. divis. L. 39. tit. 28. p. 3.* Denique: per *traditionem* Domini habentis administrationem liberam suarum rerum dominium acquiritur. Siquidem nihil tam conveniens est naturali aequitati, quam voluntatem Domini volentis rem suam in alium transferre, ratam haberi. §. 40. *Inst. de Rev. divis. L. 20. ff. de Acquir. rer. domin.*

sed debet adesse justus titulus, & juxta causa ad dominium transferendum: talis est donatio, venditio, permutatio, &c. L. 31. ff. de *Acquir. rer. dom.* His omnibus modis dominium rerum comparatur. Amittitur tamen, quando Dominus rei illam alteri donat, vel vendit, vel aliter alienat: imò, quando illam à se abiecit cum animo non amplius eam, ut suam conservandi sed rem pro derelicta habendi. L. 21. C. *Mandat. l. 49. l. 50. tit. 28. p. 3.* Post hanc aliqualem dominii, seu proprietatis, & possessionis notitiam, proprius ad titulum accedendo, de modo, quo de his causis agitur in iudicio, tractare restat.

97 Causa igitur possessionis est, in qua principaliter agitur de possessione, vel quasi possessione: & dicitur iudicium possessorium. Causa proprietatis est, in qua principaliter agitur de proprietate, vel dominio, vel quasi dominio, vel alio jure, quod per modum proprietatis competat: ut de usufructu, servitutibus, jurisdictione, beneficiis, jure eligendi, praesentandi, decimandi, venandi, pascendi, piscandi, vel similibus: & dicitur iudicium petitorium; & competit rei vindicatio, actio confessoria, vel negatoria, vel conditio, seu actio personalis ad petendum, prout cujusque iudicii materia exposcit: Et jam de his actionibus aliquid diximus in titulo de iudiciis: tunc etiam aliquantulum dicemus de actionibus, quibus possessionem petere possumus: quae *interdicta* dicuntur: sumpta denominatione ex eo quod sint *quasi inter duo dicta*, cum Praetor statuat apud quem ex duobus debeat esse possessio: vel potius, quia *interim dicitur* talis sententia, donec pleniori iudicio de proprietate disceptetur. *Gonz. in c. 6. h. t. n. 6.* Haec interdicta ita comparata sunt, ut alia sint ad *adipiscendam* possessionem, quam numquam habuimus: alia ad *retinendam* possessionem, quam habemus: alia denique ad *recuperandam* possessionem, quam amisimus. §. 2. *Inst. de Interd. pro adipiscenda* possessione, quam numquam habuit actor competit ipsi triplex interdictum. 1. *Quorum honorum*, sic à primis Edicti Praetoris verbis nuncupatum: hoc competit haeredi post aditam hereditatem ad illius possessionem comparandam adversus eum, qui aliquid pro haerede, vel pro professore possidet. Pro haerede possidere dicitur, qui putat, se haereditatem esse, cum non sit: pro possessore si possidet, qui sine omni titulo, & sine ullo jure rem heredi-

tariam occupat. Etiam datur hoc remedium adversus eum, qui dolo desit possidere. §. 3. *Inst. de Interd. l. 1. ff. Quorum honorum.* 2. Interdictum adipiscenda est *quod legatarum*, quod quidem haeredi, vel bonorum possessori competit contra legatarium ut legatum, quod propria autoritate occupavit, restituat: etenim aequissimum Praetori visum est, unumquemque non sibi ipsi jus dicere occupatis legatis, sed ea ab haerede petere: & quidem post restitutionem, potest legatarius haereditatem pro legato convenire. L. 1. §. 2. ff. *Quod Legator.* 3. est interdictum *Salvianum*, sic à suo Authore S. Iulio Juliano dictum, competitque Domino, seu locatori fundi, ut Colonus, vel conductor tradat possessionem rerum in praedium conductum illatarum, quae pro mercede conductionis expressè sunt oppignoratae. §. 3. *Inst. de Interdict.* & datur adversus tertium possessorem. L. 1. ff. de *Salvian. Interd.* & extenditur ex identitate rationis ad res invictas in praedio urbano. Praeter haec remedia Praetoria aliaque Civilia potest quis officium Iudicis implorare, ut ejus autoritate interposita, apprehendere valeat possessionem vacantem haereditatis, vel beneficii, vel rei similis; *arg. L. 68. ff. de Rei vindic. l. 1.* Qui restituere jussus Iudicis non parit, *contendens non posse restituere, siquidem habeat rem, manu militari officio Iudicis ab eo possessio transfertur.* In nostra Hispania pro adipiscenda actuali possessione Majoratus: quam civilissimam appellamus ex *L. 45. Taur. l. 8. tit. 7. lib. 5. R. C.* agitur in prima instantia in Supremo Consilio Castellae, & debet terminari intra quinquaginta dies, & in gradu supplicationis intra 40. & postea remittebatur causa decidenda tam quoad possessionem, quam quoad proprietatem ad Regias Cancellerias: sed hodie in Supremo Senatu cognoscitur, non solum de Tenuta, sed etiam de possessione, & sola causa proprietatis remittitur ad Regias Cancellerias. L. 9. l. 10. tit. 7. lib. 5. R. C. Et *ibid. Accord.*

98 Pro possessione, quam quis habet *retinenda* duplex praecipue competit interdictum. 1. *Ut possideris*, (sic à primis Edicti verbis dictum) quo se defendit possessor, qui in possessione rerum immobilium turbatur injustè, dum tempore litis contestatae possidet sine vitio, nec vi, nec clam, nec precario. 2. Interdictum *utrobi* pro rebus mobilibus cum eisdem circumstantiis, ac antecedens. §. 4. *Inst. de Interd.* ablata jam differentia, quae olim

inter haec duo interdicta dabatur. Nam ibi concludit *Justinian.* *Hodie tamen aliter observatur: nam utriusque interdicti potestas (quantum ad possessionem pertinet) exaequata est: ut ille vincat, & in re soli, & in re mobili, qui possessionem nec vi, nec clam, nec precario ab adversario litis contestatae tempore detinet.* Alia plura sunt interdicta pro retinenda possessione, ut de superficiebus, de rivis, de fonte, de aqua quotidiana, de itinere, actuque privato: de quibus Civilistae. Pro recuperanda possessione amissa, praeter alia remedia, duo praecipue interdicta dantur. 1. *Interdictum unde vi* adversus spoliatent alium à possessione rerum mobilium, vel immobilium, quae in illo loco, à quo spoliatus fuit expulsus, inveniebantur. L. 1. ff. de *Vi, & vi armat.* Si de possessione rerum corporalium quis dejicitur: appellatur *Interdictum unde vi directum.* Si de quasi possessione rerum incorporalium quis dejiciatur *interdictum unde vi utile* dicitur. 2. *Vi bonorum raptorum*, quod quidem datur pro recuperandis rebus mobilibus vi ablatiis. L. 1. ff. de *Vi bonorum raptor.* Qui ergo in iudicio contendit prius debet intentare iudicium possessorium, quam petitorium: tum propter possessionis commoda. L. 24. ff. de *Rei vindic. L. 27. tit. 2. p. 3.* tum quia, facilius potest probari possessio, quam proprietatis. *e. 18. de Restitut. spoliator.* Siquidem possessio in factis consistit. L. 46. ff. de *Acquirend. rer. domin.* quae pluribus modis probari possunt: secus dominium, seu proprietatis, quae cum in jure consistat, difficilè probatur. Nam licet quis probet, se rem emisse; non sufficit ad probandum, se esse illius Dominum, nisi probet: & venditorem Dominum esse, & nulla Legge esse impeditum ad dominium transferendum. Et ideo ait noster Rex Alphonsus in *L. 27. tit. 2. p. 3.* *E porque es mas grave de probar el señorio de la cosa, que la tenencia, dixeron los antiguos, que mas cuerdatamente face el demandador su demanda, en demandar en juicio la tenencia, si la pudiere probar, que la propiedad.*

99 Causa ergo possessionis, & proprietatis apud eundem Iudicem tractari debet; non solum quando simul de utraque agitur, sed etiam quando causa possessionis finita, instituitur causa proprietatis, C. 1. h. t. ibi: *Legali provisione decretum est, tam momenti, quam proprietatis causam sub uno, eodemque Iudice debere cognosci: quia cum haec causa inter se sint connexae, Iudex, qui de causa pos-*

sessionis cognovit magis instructus erit, ad causam proprietatis; unde in prologo abijt: quod *continentia causarum non est dividenda*. L. 10. C. de *Judic.* quod quidem non solum in Judge Ordinario, sed etiam in Delegato servandum est, quando alicui causa possessionis, vel proprietatis committitur terminanda. c. 1. de *Sequest. poss.* nisi expressè super una causa sola facta sit delegatio. Nam tunc de altera non cognoscitur fines namque mandati diligentèr sunt servandi. c. 22. de *Res. script.* L. 5. ff. *Mandat.* Si litigantes sint diversi fori, v. g. quod actor sit Clericus, qui contra Laicum obtinuit in possessorio coram seculari, non tenetur respondere coram eodem in petitorio ex c. fin. de *Judic.* quia talis Judex non est competens respectu Clerici. Similiter, si Judex Secularis cognovit contra Laicum de possessione rei spiritualis, vel quasi spiritualis, in questione meri facti, ut contra *Gutier. Barbos.* & alias posse cognoscere tenent *Covar. Præd. 99. cap. 35.* & alii, quibus Tribunalium communis praxis suffragatur, teste *Barb. de Jur. Eccles. lib. 1. cap. 39. §. 2. n. 161.* Causa proprietatis tunc coram Ecclesiastico tractanda est, ac proinde dividi debet continentia causarum: quia Judex Secularis nequit cognoscere de causa proprietatis in re spirituali, imò neque in questione facti habentis, ad mixtam aliquam juris questionem, c. 2. c. 3. de *Judic. Covarr. & comm. DD.* Potest utique in eodem judicio cumulari, & simul proponi judicium proprietatis, & possessionis. c. 2. c. 4. c. 5. c. 6. h. t. L. 27. tit. 2. p. 3. L. 18. §. fin. ff. de *Vi, & vi arm.* L. 1. §. 4. ff. *Quod legatur.* quia hoc modo lites minuuntur, & ex duabus una tantum resultat. Et quidem non solum cum judicio possessorio adipiscendæ, & recuperandæ. L. 27. tit. 2. p. 3. sed etiam cum judicio retinendæ possessionis potest cumulari petitorium: ut contra varios variè sentientes apud *Gonz. in c. 6. h. t. ex n. 13.* clarè probat. L. 12. ff. de *Acquir. vel amit. poss.* ibi: *Nihil commune habet proprietas cum possessione, & itad non denegatur ei interdictum uti possidetis, qui cepit rem vindicare: non enim videtur possessioni renuntiasse, qui rem vindicavit.* Et notat ibid. *Gotifr.* & deducitur ex generalitate *Text.* in c. 4. & 5. h. t. sic illæ, qui intentat petitorium amissa possessione naturali, vel saltem detentatione, potest simul intentare petitorium, & remedium retinendæ possessionis. Idem est, si de servitutibus, vel aliis juribus agatur: Nam licet quis in possessione sit,

potest si ab altero molestetur, petere a Judice per actionem in rem confessoriam declarari, quod adversario nullum jus competat, & simul possessorium retinendæ intrentare; arg. c. 4. h. t. Quando tamen judicium petitorium, & possessorium cumulantur, cum prius constare debeat, quis sit possessor, & quis sit actor. §. 4. *Inst. de Interd.* prius de causa possessionis, quam proprietatis est cognoscendum. c. 2. h. t. l. 37. ff. de *Judic.* L. 27. tit. 2. p. 3. & de ipsa prius, licet in eadem sententia, pronuntiandum est. L. 35. ff. de *Acquir. posses.* In executione tamen prævalet causa proprietatis. c. 6. h. t. quia ut dignior ad se trahit causam possessionis, quin, & ipsam absorbet: & hac ratione, juxta aliquos, judicium possessorium dicitur *momentaneum*, & ipsa possessio *momentum* nuncupatur in c. 1. h. t. Siquidem contra eum, qui succumbit in petitorio pronuntiat, licet in possessorio obtinisset nec possessio, quam probavit est ei adjudicanda, quasi ad momentum, cum statim teneretur reddere rem ipsam: At verò possessor liberatur à solvendis expensis litis, & fructibus medio tempore bonæ perceptis. Qui tamen non potest probare possessionem, potest, hoc judicio omisso, proprietatem probare. L. 27. tit. 2. p. 3. Similiter, qui agit judicio petitorio: si in eo probatio difficilis appareat, potest hoc judicio omisso, quando non est conclusa causa, & renuntiarum probationibus, interdictum adipiscendæ, vel recuperandæ possessionis intentare in odium spoliatoris, & spoliati favorem: secus postquam in causa conclusus est, & probationibus, & allegationibus est renuntiatum, ne lites litibus inculcentur, & via fraudibus aperiat, ut ait *Innoc. in c. 5. h. t.* nisi Judex, qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex juxta causa viderit expedire: v. gr. cum ex perspicui indicis faciliè arguitur iniquitas invasoris, & spoliato casus, vel malitia probandi dominium subtraxerit facultatem. c. 5. h. t.

TIT. XIII.

De Restitutione spoliatorum.

100 **S**poliato per vim ab actuali possessione, verè tali, naturali, vel civili, juxta, vel injusta, rei immobilis, competit pro possessione recuperanda in-

interdictum *unde vi*, & ante omnia taliter spoliatus restituendus est in omnem modum, causam, & locum, à quo dejectus fuit. *Arg. L. 1. C. de Sentent. passis. L. 15. tit. 10. p. 3.* & in plenam libertatem, quam habebat, etiamsi fundum ipsum non possideret dejectus. c. fin. h. t. Sic ille, qui ex fundo ab alio possessore percipiebat census, & præstationes annuas, restitui debet, ita, ut possit percipere eosdem census, & præstationes. Etiam successoribus spoliati competit hoc interdictum. L. 1. §. 44. ff. de *Vi, & vi armat.* Item, & prædoni notorio, etiamsi spoliatur ab ipso, quem prædo deceperat, competit restitutio. c. 5. h. t. ibi: *Quia prædo etiam est secundum rigorem juris restituendus.* Non tamen restituitur contra Dominum, si incontinenti prædo à Domino spoliatur. L. 17. ff. de *Vi, & vi arm.* ubi generaliter dicitur: *Qui possessionem vi ereptam, vi in ipso congressu recuperat in pristinam causam reverti potius, quam vi possidere intelligendus est: ideoque si te vi deiecero, illicò, tu me, deinde ego te, unde vi interdictum tibi utile erit.* Nec restituitur spoliator, quando est publicus latro, depopulator agrorum, vel incendiarius. *Arg. L. 1. C. Quando liceat unicuique.* Imò, attenta equitate, prædo, seu spoliator notorius non restituitur contra Dominum vi suam possessionem recuperantem. *Barbos. in c. 5. h. t. Menoch, & alii.* Et quidem non indistinctè hoc remedium cuique spoliato conceditur: nam depositario, commodatario, & aliis, qui non proprio, sed alieno nomine possident, non competit hoc remedium restitutionis; imò nec Colono, Emphyteutæ, Usufructuario, Vassallo, & aliis hujusmodi, si ad breve tantum tempus hoc jure gaudeant: Sed tunc Domino rei competit restitutio. L. 1. §. 10. ff. de *Vi, & vi armat.* ipsis tamen succurrit extraordinario officio iudicis implorato: Siquidem ipsi non possident, sed tantum rem detinent: Is enim possidet, cujus nomine possidetur. c. 9. h. t. c. 17. de *Prescript.* L. 18. ff. de *Acquir. posses.* Si verò ad longum tempus, v. g. ad decennium sint Coloni, vel Emphyteutæ, vel simili jure gaudeant, cum tunc sint in quasi possessione talis juris, hæc dominii utilis quod suo nomine possident. L. 1. §. 11. ff. *Qui satis dare cogant.* consequenter poterunt hoc intentare remedium, si fortè spoliatur. L. 3. §. 13. ff. de *Vi, & vi armat.* Si alicui liber homo; vel Laico per vim eripiantur res sacræ, beneficium Ecclesiasticum, decimæ, vel quid simile: quia hæc

de facto detinet, & non verè possidet: cum possessionis talium rerum incapax sit, non competit interdictum. *Undè vi, Glos. in c. 14. h. t. V. Commodò.* Si ille, qui dejectus est à possessione fundi, ipsum possideat per servum, non habet interdictum, cum possessione non sit spoliatus, quam adhuc per servum retinet. Similiter, si omnes à Collegio, vel Monasterio, præter unicum, ejiciantur, quia in illo conservatur possessio, sicut conservatur Collegium, vel Communitas. L. 7. §. fin. ff. *Quod cuiusque univers.* non gaudent interdicto *unde vi.*

101 Hoc igitur interdictum *unde vi* competit adversus eum, qui vi, vel clam alium à possessione deiecit, etiamsi ille, qui spoliavit, postea non amplius rem possideat. L. fin. C. *Undè vi.* Etiam datur contra mandantem spoliare, vel spoliationem suo nomine factam ratam habentem. L. 1. §. 12. & 14. ff. de *Vi, & vi armat.* & non contra alios c. 15. h. t. Si enim spoliator aliquid jus ad rem habere credebatur, illam debuit coram iudice petere, & non propria autoritate cum periculo, & perturbatione publicæ quietis eam sibi sumere, & sibi in propria causa jus dicere. L. fin. C. *Undè vi.* Et hac ratione si quis rem suam, vel illam, in qua aliquid jus habebat, alio detentam vi eripiat, amittit dominium; si res erat propria spoliantis, vel jus, quod in ipsa habebat: vel si nullum jus habebat, eam restituere debet cum fructibus perceptis, & insuper ipsius rei æstimationem vim passo solvere debet. L. 7. C. *Undè vi.* L. 10. tit. 10. p. 7. L. 1. tit. 13. lib. 4. R. C. Etiam competit restitutio contra Judicem incompetentem: nam cum jurisdictione careat pro privato habetur: imò & contra Judicem competentem, qui extrajudicialiter, & absque causæ cognitione aliquem sua possessione spoliavit. c. 7. h. t. *Ne in d. injuriarum nascatur occasio, unde jura nascuntur.* L. 6. C. *Undè vi.* Nam excedendo sui officii fines, & limites, ut privata persona censetur. L. 20. ff. de *Jurisdic.* quid ergo mirum, quod etiam adversus ipsum hoc datur remedium. Idem est, etiamsi judicialiter processisset, vitium tamen substantiale in sententia commiserit. c. 1. de *Sentent. & re judic.* secus est, si vitium tantum sit accidentale. Sed in dubio, dum contrarium non probetur pro iudice præsumitur.

102 Non tamen competit hoc interdictum liberis contra parentes, libertis contra patronos: quia atrocitatem facinor-

ris in se habet. *L. 1. §. 43. ff. de Vi, & vi armat.* sed ejus loco datur actio in factum, quia nullam inducit infamiam, sicut inducit interdictum: nec Vassallo contra Dominum directum; potest tamen adversus eum agitare, ut ipsi possessionem restituat: Nec competit hoc interdictum, contra Dominum, cujus familia, & servi aliquem spoliaverunt nisi scivisset, illum servum, v. g. officio præpositum, esse malum, aut suspectum: Tunc enim Dominus ex quasi delicto tenetur, quia aliquomodo reus est culpæ, malorum hominum opera utendo. *§. fin. Inst. de Obligat. quæ ex quasi delicto.* nec datur contra hæredes spoliatoris, quia actio pœnalis, ut est interdictum undè vi non transit in hæredes. *§. 1. Inst. de Perpet. & tempor. actio.* si aliquid autem ad hæredem pervenit, datur actio in factum contra ipsum. *L. 26. ff. de Dol. mal. & contra hæredem hæredis. L. 17. ff. Quod metus caus.* Nec competit contra successorem particularem spoliatoris, v. g. contra donatarium, vel emptorem rei spoliata: nam hoc interdictum est personale. *L. 7. ff. de Vi, & vi armat.* nisi spoliator non sit solvendo. *Glos. in d. l. 7. V. Non possunt.* Sed Jure Canonico corrigitur Jus Civile in hac parte; quippe est in electione spoliati spoliatorem pro interesse convenire, vel possessorem scienter rem ablatam detinentem, ut ipsam restituat, quia spoliatori in vitium succedere censetur. *c. 18. h. t. Sorlorz. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 28. n. 97.* ubi addit; hodie hanc decisionem in utroque foro esse servandam, sive hoc remedium vocetur interdictum undè vi, sive vocetur conditio ex e. 18. h. t. Contra tertium possessorem bonæ fidei competit remedium ex e. Redintegranda 3. q. 1. ibi: Redintegranda sunt omnia spoliatis, vel ejectionis Pontificum, & in eo loco undè abscesserant funditus revocanda, quacumque conditione temporis, aut captivitate, aut dolo, aut violentia majorum, aut per quasumque injustas causas, res Ecclesie, vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur ante accusationem, aut regularem ad Synodum vocationem eorum. Et ita tenent *Glos. in C. 18. h. t. V. Non subvenitur, & alii;* aliis similiter negantibus. In Nostra Hispania plenior facultas spoliato conceditur in *L. 30. tit. 2. p. 3.* Nam potest intentare actionem contra possessorem, vel contra spoliantem, aut mandantem, vel recipientem scienter ab spoliante: imò potest spoliatus agere contra alienantem in po-

tenitorem, vel in hominem alterius fori, ne ab eo pereretur, ad astimationem rei: quod si nolit agere contra rei detentorem potest petere interesse ab eo, qui rem alienavit. Hoc interdictum solum potest intentari intra annum, non quidem continuum, sed utilem, non computato tempore, in quo spoliatus non potuit agere. *L. 1. ff. de Vi, & vi armat.* Si spoliatio opponatur per modum exceptionis, perpetuo durat hoc interdictum: siquidem quæ sunt temporalia ad agendum, ad excipiendum sunt perpetua. *L. 5. §. fin. ff. de Dol. except.* Etiam durat ultra annum hoc interdictum ad recuperandum id, quod ad spoliatorem pervenit. *L. 1. ff. de Vi, & vi armat.*

103 Spoliatus, sive actor sit, sive reus, si probet, se possedisse immobilia, vel quasi possessidisse incorporalia, ut jura: & se à possessione, vel quasi possessione talium rerum dejectum esse, ante omnia est restituendus. *c. 1. 3. q. 1. c. 5. c. 6. c. 15. h. t.* quin spoliator audiatur, antequam restituat: etiamsi velit incontinenti dominium probare. *C. 5. h. t. L. 5. tit. 10. p. 3. libi: Debe ser ante entregado de todo quanto le despojaren, & le forzaren, & despues responder à la demanda. L. fin. tit. 10. p. 7. L. 5. L. 6. tit. 13. lib. 4. R. C.* Ubi statuitur quod talis spoliatio sit casus Curie, ac proinde pertinet in prima instantia ad Regias Cancellarias. Et quidem hoc ita decernitur, ut spoliator in se patiatur Legem, quam ipse in spoliatum tulit; cum spoliando quin ipsum audiret. *L. 1. ff. Quod quisq. jur.* Hæc igitur restitutio non impeditur reconventionem super proprietate rei. *c. fin. de Ordine cognit.* neque exceptione compensationis. *L. fin. §. fin. C. de Compensat.* neque appellatione; attendente Jure Civili. *L. un. C. Si de moment. posses.* De Jure tamen Canonico appellatio admittitur. *c. 10. h. t. ibi: Mandamus, quatenus si ita est mulieri virum restitui faciatis, quæ post appellationem ipsius acta sunt in irritum revocantes, post modum super matrimonio causam audiat.* Idem est de Jure Hispano ex *L. 9. tit. 7. lib. 5. R. C. Gonz. in e. 1. de Caus. posses. n. 7. Gom. in L. 45. Taur. n. fin.* Nec itidem impeditur restitutio criminis oppositione: nam si agenti interdicto undè vi opponatur crimen, prius de spolio, quam de crimine cognoscitur. *c. 6. h. t.* nisi aliud arguat spoliatum possessionis incapacem: v. g. si agenti pro recuperanda possessione beneficii opponatur, quod non sit Clericus: Tunc enim prius de Clericatu, quam de

restitutione cognoscendum est, vel etiamsi objiciatur crimen habens annexam excommunicationem, quæ actorem redderet inhabilem ad agendum: Nam tunc prius est absolvendus. Vel denique, si objiciatur crimen actorem privans ipso facto proprietate, & titulo: ut si opponatur ingressus simoniacus in beneficium: quippe tunc non posset spoliatus restituui, cum ei obstaret defectus proprietatis notorius. Aliquando tamen auditur spoliatus circa dominium, vel proprietatem rei, antequam fiat restitutio. Scilicet. 1. Si dominii exceptione opposita ante restitutionem spoliatus expressè, vel tacitè consentiat, non repellendo spoliatorem: nam cum in favorem spoliati sit hoc beneficium concessum, potest, utique illi renuntiare. *c. 1. h. t. 2.* Quando ex restitutione sequeretur animæ periculum: ut si objiciatur impedimentum dirimens marito repetenti uxorem, quæ ab eo se propria autoritate separavit, & matrimonii possessione spoliavit: Nam tunc prius est cognoscendum de impedimento, quam restituatur, ob peccati periculum, quod posset sequi, si ipsi uxor non sua traderet. *c. 13. h. t. 3.* Si ex actis iudicii, vel confessione spoliati nullum jus competat spoliato, & spoliatori competat. 4. Quando damnum irreparabile ex restitutione timetur: v. g. Si uxor restituatur viro sævienti, vel tyranno possessio ablata, vel reus, qui ad Sacrum Asylum à carcere, vel è manibus Ministrorum fugerat, carceri, vel Ministris Sæcularibus restituatur cum mortis periculo. 5. Si spoliator, concludit, spoliantem non posse possidere: v. g. Si jus decimandi à Laico illius incapace sit ab Ecclesiastico ablatum. *Arg. c. 7. de Præscript. 6.* Si quis cum copia iudicis crearet, rem notorie suam propria autoritate occupavit; vel si Dominus spoliatus incontinenti expellat spoliatorem, iterumque rem suam sibi accipiat: in quo non debet excedere modum justæ defensionis. 7. Si pro spoliatore stet juris præsumptio contra spoliatum: v. g. Si quis petat, sibi restituui decimas alienæ Parochiæ. *Arg. c. 31. de Decim. c. 18. de Præscript.* Nam tunc non aliter restituatur, quam si probet evidenter, se justè, & legitime illas possidere: Siquidem contra ipsum est præsumptio. *c. fin. h. t. in 6.* Quando Jus Commune resistit spoliato, vel est magna præsumptio contra eum, & spoliatori jus assistit, non est restituendus spoliatus, nisi prius titulum ostendat, vel saltem præsumptionem tituli habeat in

longa, & pacifica possessione fundatam. *c. fin. h. t. in 6.* Hinc si Parochus spoliatur decimandi jure in sua Parochia, ante omnia est restituendus, quia habet in jure intentionem fundatam, imò si spoliatur jure decimandi in aliena Parochia, quod jus longo tempore possedit, etiam restituendus est. *Arg. c. 3. de Caus. posses. & propriet.* nec restituitur spoliatus, si ipsi opponatur notorius defectus proprietatis: v. g. Si spoliato beneficio opponatur, quod illud obtinuerit à non habente potestatem instituendi; vel quod sit Laicus, & incapax beneficii, vel quod sit hæreticus, ac proinde beneficio privatus: Nam tunc restitutio induceret vitiosum ingressum in beneficium, scilicet sine collatione, vel Canonica Institutione contra Text. *in c. 1. de Reg. jur. in 6.* vel etiam si beneficio renuntiavit ante spoliationem. *c. 2. h. t.* Si tamen post spoliationem renuntiavit, etiam juramento adhibito, & etiam in favorem alterius, debet regulariter spoliatus restituui, nam renuntiatio, & juramentum non præsumuntur sponte facta. Quod si renuntiatio sponte facta probaretur, non debet spoliatus restituui. *c. 2. h. t. Jun. Rubr.* Quod si adversus Clericum spoliatum beneficio non sit præsumptio vitiosi ingressus, est utique restituendus, etsi non justificat titulum suæ institutionis. *c. 5. h. t.* quia etiam sine Canonica Institutione per triennium præscribitur ejus proprietatis: 8. Si lite spoliante pendente, alius tertius petat rem tamquam suam, est audiendus ante restitutionem, cum respectu illius cesset spoliationis odium, cum ipse non spoliasset. *c. 17. de Sentent. & re judicat. L. 63. ff. de Re judicat.* 9. Si cadaver sit ablatum, & sepultum, ne illius sequatur vexatio, se exhumetur, & postea iterum sepeliatur, & postea iterum forte exhumari contingat: ante restitutionem exceptiones admittuntur. *c. 6. de Sepultur.* Nam posset accidere, quod exhumeretur spoliato tradendum: Et si hic in petitorio succumberet, iterum esset exumandum ut victori traderetur.

104 Spoliator, & etiam tertius, qui mala fide rem detinet, à momento, quo sciet, rem alienam esse: vel etiamsi bona fide incepisset possidere rem, si postea incidat in malam fidem per litis contestationem plenè restituere debent non solum rem ipsam, sed etiam fructus naturales, tam pendentes, quam perceptos, imò, & consumptos, & eos qui percipi potuissent ab ipso spoliato. *c. 5. 34. q. 2. c. 11. h. t. L. 1. §. 31. & 33. ff. de Vi, & vi armat.*

L. 23. §. 1. ff. de Acquir. rer. dom. L. 22. C. de Rei vindic. L. 40. tit. 28. p. 3. ibi: *Tenudo es de tornar la heredad con todos los frutos, que ende llevó, è aun con los que ende pudiera llevar el Señor de la heredad. Mol. de Just. & jure. Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 23. ex n. 148. & com. DD. ex quorum Textuum generalitate deducitur, quod spoliator debet restituere fructus, quos spoliatus propria industria percipere potuisset, non solum quando ejus industria modo communi, sed etiamsi modo singulari consideretur: imò, & quos ipse spoliator percipere potuisset: sed tantum industria communi. L. 5. C. de Rei vindic. nam & hos spoliatus percipere potuisset: secus verò eos, quos industria singulari percipere potuit spoliator: nam quoad hos fructus Textus non respiciunt potentiam spoliatoris, sed spoliati. Sic, octo sententiis relatis, concludit Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 23. n. 114. Et quidem in foro interno tantum tenetur spoliator restituere fructus, quos spoliatus verisimiliter esset percepturus: Nam hoc modo satisfacit justitiæ commutativæ: siquidem spoliatus habet idem, ac si sua re non esset spoliatus: in foro tamen externo tenetur spoliator restituere fructus, quos spoliatus potuisset percipere, licet non esset percepturus: ad hoc namque obligat justitia legalis hanc pœnam in odium spoliæ imponens. Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 23. n. 118. Præterea, spoliator tenetur resarcire omnia damna inde spoliato orta, v. g. si aliquid de re, vel fructibus periit, etiam sine spoliatoris culpa. c. 11. h. t. L. 1. §. 34. ff. de Vi, & vi armat. Etiam tenetur malæ fidei possessor restituere fructus perceptos inhonestè: v. g. ex locatione domus facta lenonibus, vel meretricibus. L. 27. §. 1. ff. de Petit. hered. secus percipiendos. L. 33. ff. de Rei vindic. ibi: *Fructus non modo percepti, sed & qui percipi honestè potuerunt astimandi sunt.* Item restituere debet expensas, non solum quas Dominus in re sua recuperanda facere debuit: sed etiam & voluptarias: v. g. picturas, quas spoliator fecit in re erepta. Nam sibi debet imputare, quod tales sumptus in re aliena fecerit. Sed potest subtrahere expensas necessarias, quas Dominus facturus esset, ne alias Dominus locupletetur cum jactura alterius: potest itidem expensas utiles deducere, etiam pro foro externo, si separari à re possunt, non verò si nequeant separari: nam tales expensæ, meliorationes, & redditus; & fructus earum spoliato adquiruntur. L. 39. ff. de Petit. hered.*

L. 5. C. de Rei vindic. ibi: *Nullam habeant repetitionem, nisi necessarios sumptus fecerint, sin autem utiles, licentia eis permittitur, sine læsione prioris status rei eos auferre.* Quod si primò mala fide possedisset, & postea bona fides superveniat, tenetur sic possidens restituere fructus correspondentes tempore malæ fidei, & percipiet eos, qui temporì bonæ fidei respondeant: nam ut ait J. C. in L. 76. ff. de Rei vindic. *Quæ de tota re vindicanda dicta sunt, eadem & de parte intelligenda sunt.* Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 23. n. 156. Non tamen tenetur spoliator restituere fructus merè industriales, nec civiles, quales sunt usuræ ex pecunia provenientes; nisi spoliatus probasset, se potuisse percipere tales fructus industriales, vel civiles ex negotiatione, censu, vel usura provenientes. Possessor tamen bonæ fidei non tenetur restituere fructus merè industriales, etiam detecto possessionis vitio, nec consumptos, etiamsi naturales; vel mixti sint. L. 22. C. de Rei vindic. ibi: *Certum est malæ fidei possessores omnes fructus solvere cum ipsa re prestare; bonæ fidei verò extantes: post autem litis contestationem universos.* L. 40. ff. de Acquir. rer. dom. etiamsi factus sit ditor ob generalitatem Textuum dicentium, bonæ fidei possessorem acquirere fructus consumptos, & solum teneri restituere extantes: quod etiam praxis Tribunalium confirmat: & merito, ut sic lites minuantur, & conscientie anxietates vitentur. Et hanc sententiam tenent Garc. de Expens. cap. 23. n. 40. Bald. & alii contra Bartol. & plures cum Sanch. in Decal. lib. 2. c. 23. n. 77. tenetur tamen bonæ fidei possessor restituere cum re fructus naturales, & mixtos pendentes: siquidem pars fundi videntur, L. 44. ff. de Rei vindic. & perceptos adhuc extantes. L. 22. C. de Rei vindic. Bonæ fidei possessor potest deducere, non solum impensas necessarias in re factas, sed etiam utiles, & voluptarias, quæ sine detrimento rei possint separari, quando scilicet, Dominus eas appobavit, vel illas facturus esset, vel si propter eas plus pretii consecutus est, vel si Dominus sit dives, & absque suæ rei alienatione facilè refundere valeat. L. 38. ff. de Rei vindic. tion.

105 In causis matrimonialibus potest fieri spoliium, non solum ab alio tertio, qui alienam uxorem rapit, sed etiam ab ipsis conjugibus, quando scilicet unus ab alio recedit propria autoritate: vel etiam se privavit hoc jure: non tamen restituatur quoad torum, seu copulam ob peccatum, quod posset timere. c. 13. h. t. Sanch.

liber

liber à marito, & postea revocata ad ipsum non vult redire. Cum enim in his casibus conjux conjugem prius jure ipsi ex matrimonio competente; arg. L. 6. §. 1. ff. de Acquir. posses. nil mirum, quod restituitio locum habeat. Quod si tantum sponsalia processerunt, non datur restituitio adversus sponsam propria autoritate recedentem: quia non dabatur possessio, etiamsi mulier esset in domum viri tracta. c. 14. h. t. si matrimonium ratum processit, & mulier recedat propria autoritate, & opponat impedimentum dirimens notorium, imò & occultum, si tamen certum sit, & incontinenti offerat probationes, audienda est, & si probat impedimentum, absolvitur à matrimonii vinculo: si verò impedimentum allegatum sit dubium, imò & si certum sit, recedens tamen non habeat paratas probationes incontinenti, restitui debet spoliatus, quoad cohabitationem, & alia obsequia conjugalia, in quorum quasi possessione erat; arg. c. 13. h. t. non verò restituatur quoad torum c. 8. c. 10. c. 13. h. t. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 112. n. 8. Quod si processit plena possessio per matrimonium consummatum, mulier recedens à viro etiam per censuras est cogenda à Judice Ecclesiastico, ut ad suum virum redeat, etiam quoad torum, nisi justam causam alleget: v. g. sævitiam viri: quia tunc non tenetur ad ipsum redire, nec restituatur, nisi vir ipse sufficientem cautionem præstiterit: vel si magna sit viri sævitia, in loco tuto collocatur mulier, donec causa discutatur. c. 8. h. t. Si mulier alleget adulterium à viro commissum, & hoc sit notorium, non restituatur viro, nisi etiam ipsa adulterium commississet. c. 4. de Divort. c. 6. de Adulter. Nam adulterium adulterio compensatur. Si tamen adulterium non sit notorium, etiamsi uxor offerat probationes incontinenti; non auditur, donec plene, etiam quoad torum restituatur, cum in hoc casu cesset periculum accedendi ad alienam, ob quod restituitio quoad torum, & copulam denegatur in c. 13. h. t. Sanch. de Matrim. lib. 10. D. 12. n. 22. Si mulier alleget votum perpetuæ continentie mutuo consensu editum, & multo magis, si maritus fuit Religionem professus, vel in Sacris constitutus, & petat restitutionem, solum quoad habitationem, & alia obsequia conjugalia restituatur, quia per votum non se privavit hoc jure: non tamen restituatur quoad torum, seu copulam ob peccatum, quod posset timere. c. 13. h. t. Sanch.

Tom. I.

de Matrim. lib. 10. D. 12. n. 22. si alleget periculum corporis, vel animæ; quia illam inducit ad hæresim, vel prostitutionem, non restituatur, donec periculum cesset; arg. c. 8. h. t. Si alleget impedimentum dirimens notorium, non restituatur: quia tunc matrimonium, quantumvis consummatum, dissolvitur quoad vinculum, vel potius nullum esse declaratur. Si verò impedimentum est occultum, & uxor habeat probationes incontinenti paratas, restituatur quoad cohabitationem, & alia obsequia, non verò quoad torum, sed prius probationes recipiuntur ad vitandum peccati periculum. c. 13. h. t. si non habeat probationes paratas, cum præsumptio stet pro matrimonio, etiam quoad torum restituatur spoliatus. Quod si mulier certa sit de impedimento, debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum committere mortale. c. 13. h. t. c. 44. de Sentent. excommunicat. si ex levibus conjecturis dubitet, illis depositis ex consilio Ordinarii, vel Confessarii, redet, & petet debitum, si ex gravibus fundamentis dubitet, reddet, sed non petet debitum. c. 44. de Sentent. excommunicat. quod si post factam sufficientem diligentiam adhuc dubium perseveret, & impedimentum sit juris humani, tunc probabiliter, non solum reddere, sed & petere potest. Sora de Just. & jur. lib. 4. q. 5. art. ult. in fin.

106 Quando reus convenitur, potest exceptionem spoliæ opponere: quod si civiliter conventus opponat exceptionem spoliationis ab actore factam, restituendus utriusque est. Si ab alio factio spoliatio facta sit, Judex non restituere reum, sed in causa principali procedet, etiamsi res ablata per spoliium apud actorem sit. c. 1. h. t. in 6. quod si reus sit criminaliter conventus, & crimen non sit notorium, potest spoliationem opponere à quocumque illa facta sit, si omnibus bonis, vel majori illorum parte spoliatus sit, & illi conceduntur 15. dies ad probandam spoliationem, & si eam, probat, restituatur. c. 1. h. t. in 6. Si verò crimen sit notorium, cum in eo nulla detur defensio, nequit reus tali crimine accusatus spoliationis exceptionem opponere. c. 1. h. t. in 6. Spoliatio rerum privatarum agenti super rebus Ecclesiasticis, vel è converso; non obstat. c. 1. §. fin. h. t. in 6. Si verò Ecclesia approbando spoliium, res nomine suo ereptas possideat, tenetur interdicto undè vi. Gonz. in c. 1. h. t. n. 2.

Tit.

Tit.